

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Oppeja Helsingin, Tampereen, Turun ja Oulun seutujen MAL-sopimisesta

Kaisa Mäkelä
Ympäristöministeriö
24.9.2019

MAL –aiesopimusmenettely, historiakatsaus

- PARAS –lainsäädäntö (2007 -2012) ja valtioneuvoston selonteko (2009)
 - Tampereen, Turun ja Oulun kaupunkiseuduilla lähtökohtana selonteon kaupunkiseutulinjaukset
 - Helsingin kaupunkiseudulla kytkentä selonteon metropolipolitiikan linjauksiin
- Hallitusohjelman 2011 sopimusperusteinen kaupunkiseutupolitiikka
 - Tavoite MAL -aiesopimusmenettelyn jatkamisesta, laajentamisesta, kehittämisestä ja sitovuuden lisäämisestä
 - Kasvusopimusmenettely
 - Sosiaalinen eheys

Ensimmäiset MAL –aiesopimukset

- Tampereen seutu, pilotti 2011-2012 , 2013-2015
- Helsingin seutu 2012-2015
- Turun seutu 2012-2015
- Oulun seutu 2013-2015

Valtioneuvoston asuntopoliittinen toimenpideohjelma vuosille 2012-2015

- Tonttimaan saatavuuden turvaaminen ja yhdyskuntarakenteen eheyttäminen.
- Asuntomarkkinoiden tasapainon edistäminen valtion tukitoimin.
- Erityistä tukea tarvitsevien väestöryhmien asumistilanteen edistäminen ja asuinalueiden eheyden parantaminen.
- Asuinrakentamisen prosessien ja asumisen laadun parantaminen.

Liikennepoliittinen selonteko 2012

- Liikennepolitiikka on paljon enemmän kuin väylähankkeet
- Liikennejärjestelmää kehitetään käyttäjien ehdoilla (sujuva arki, yritykset)
- ”MAL-raha”

MAL –sopimusmenettelyn tavoitteet

- Maankäytön, asumisen ja liikenteen kehittämisperiaatteet yhdistetään seudullisesti samaan prosessiin siten, että linjaukset
 - ohjaavat seudun **kuntien sisäistä** päätöksentekoa
 - vahvistavat **seudun kuntien keskinäistä** sekä
 - koko **kaupunkiseudun ja valtion välistä** sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin kaupunkiseudun kokonaisedun ja siihen liittyvien kansallisten tavoitteiden toteuttamista (esim. ilmastonmuutoksen hillintä, toimiva yhdyskuntarakenne, yhteisvastuullinen asuntopolitiikka, kestävä liikennejärjestelmä, sosiaalinen eheys, aluetalouden vahvistaminen)
- MAL-sopimuksessa olennaista on toimenpiteiden ajoituksesta sopiminen ja taloudellisten resurssien kohdentaminen.
- MAL-sopimusten lähtökohtaisena tavoitteena eheän, toimivan ja kilpailukykyisen kaupunkiseudun luominen.

Valtio-osapuolen rooli MAL-sopimuksissa

- Seudun alue- ja yhdyskuntarakenteen tulevaisuuden tavoitetta määritellään seudun kuntien omien yhteisten suunnitelmien ja prosessien avulla.
- MAL -sopimuksen avulla kaupunkiseudun kunnat sopivat keskenään kuntien toimenpiteistä yhdessä sovittuihin tavoitteisiin pääsemiseksi.
- MAL -sopimukseen sisällytetään vain vaikutuksiltaan merkittävimmät ja toteutettavissa olevat, seurattavat toimenpiteet, joiden kautta voidaan saavuttaa aiesopimukselle asetetut yleisemmät tavoitteet.
- Valtio antaa kunnille ohjaavaa, mutta myös resurssitukea kaupunkirakenteen eheyttämisen, yhteisvastuullisen asumispolitiikan ja kestävä liikunnan toteuttamiseksi.
- Eri valtio-osapuolten ohjausta ja ohjaustoimien koordinaatiota kehitetään.

Miten MAL -sopimus syntyy?

- **Alkutoimet:** lähtökohtien kartoitus, tavoitteiden asettaminen, osapuolten tunnistaminen
- **Sisällön valmistelu:** kuntien oma sekä yhteinen näkemys seudun tarpeista, valtion tavoitteet ja reunaehdot
- **Neuvotteluprosessi:** oleellista riittävät resurssit ja toimivalta, kunnollinen projektinhallinta, kytkentä asian kannalta tärkeisiin prosesseihin (kaavoitus ym.)
- **Päätöksenteko:** vie aikansa, kytkennät talousarvio- ja kehysmenettelyihin, luottamusta rakentava menettely
- **Toteuttaminen ja seuranta:** vastuunjako, aikataulut, seurantaindikaattorit, riittävä sitoutuminen ja korjaavien toimenpiteiden mahdollistaminen

Kytkenät muihin prosesseihin

- **Kaavoitus:** maakunta- ja yleiskaavat alue- ja yhdyskuntarakenteen ohjaajina, asemakaavoitus asuntotuotantoedellytysten mahdollistajana
- **Muu suunnittelu ja kehittäminen:** kunta- ja kaupunkiseutustrategiat, rakennesuunnitelmat, liikennejärjestelmäsuunnitelmat, ilmastostrategiat
- **Valtion suunnittelu- ja päätöksentekoprosessit:** budjetti- ja kehysprosessit, ohjelmat ja strategiat
- **Elinkeinoelämän tarpeet:** aiesopimuksella ratkaistavissa olevien kriittisten menestystekijöiden tunnistaminen

Mitä parhaimmillaan

- **Konkretisoi** kumppanuuksien ja vuoropuhelun tärkeyttä seudun päätöksenteossa – luo uudenlaista hallinto- ja päätöksentekokulttuuria
- **Vahvistaa** kaupunkiseudun kuntien keskinäistä luottamusta ja sitoutumista yhteisiin päätöksiin
- **Lisää** ymmärrystä seudun ja valtion välillä
- **Parantaa** kaupunkiseutujen elinvoiman ja kilpailukyvyn edellytyksiä MAL-asioissa
- **Selkeyttää** keskeisten MAL-hankkeiden priorisointia
- **Monipuolistaa** kaupunkipolitiikan työkalupakissa aluekehittämisen keinovalikoimaa

Voimassa MAL-sopimukset vuosille 2016 – 2019

- Helsingin, Tampereen, Turun ja Oulun kaupunkiseuduilla
- Hallituksen toimintaohjelmassa MAL-sopimukset osana **kilpailukyky-kärkihanketta**
- Sopimusneuvottelut kunkin kaupunkiseudun kanssa edellisen kauden aiesopimusten pohjalta
- Valtioneuvoston periaatepäätös 19.5.2016
- MAL-sopimukset allekirjoitettiin 9.6.2016
- Sopimuksissa huomioitu **maahanmuutto**
- Valtio-osapuoli: YM, LVM, VM, Liikennevirasto, ELY-keskus, ARA (Helsingin sopimuksessa myös TEM)

Valtion ”porkkanoita” kierroksella 2016 - 2019

- ✓ Käynnistysavustukset 40-vuoden korkotuetuille vuokra-asunnoille, vain Helsingin seudulla 10-20 M€/vuosi
- ✓ Kunnallistekniikka-avustuksia täydennysrakentamisen edistämiseen yhteensä 15 M€/v
- ✓ Valtion tarpeista vapautuneiden, asuntorakentamiseen soveltuvien alueiden luovuttaminen kohtuuhintaisesti ensisijaisesti kunnille
- ✓ MAL-raha pieniin liikennehankkeisiin yhteensä 30 M€ jos kunnat käyttävät vastaavan summan em. toimenpiteisiin
- ✓ Liikenneinfran kehittämishankkeet, esim. ratikat, ohikulkutiet
- ✓ Suurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetuki

Erityistä Helsingin seudun sopimuksessa

- ✓ Valtio osoittaa tavallisille 40-vuotisille korkotukivuokra-asunnoille 10 000 euron asuntokohtaisia käynnistysavustuksia
- ✓ Käynnistysavustuksien määrä on 20 M€ vuodessa vuosina 2016-2019.
- ✓ Sopimuksen merkittävin **liikenne-investointi** on Raide-Jokeri, jonka toteuttamiseen valtio osallistuu 84 M€:llä.
- ✓ Lisäksi valtio ja kunnat aloittavat sopimuskaudella Klaukkalan ohikulkutien (kustannusarvio 42 M€) rakentamisen.

Asuntoasemakaavoitus: 2016-19 yht. **6,2 milj.kem2** (ed. kausi yht. 4,8 milj.kem2)

Kokonaisasuntotuotanto: 2016-19 yht. n. **60 000** asuntoa, ed.kausi n. 50 000 as.)

Tuettu asuntotuotanto: 2016-19 yhteensä n. **16 500** asuntoa, josta 40-vuotisen vuokra-asuntotuotannon osuus n. 10 500 asuntoa, ed. kausi yht. 10 000 ARA-asuntoa)

Tampereen seudun MAL-sopimus

- ✓ Vahva seutuyhteistyö ja –rakenteet sopimisen tukena. Yhdyskuntarakennetta eheytetään. Rakennesuunnitelma maankäytön kehittämisen raamina
- ✓ Asuntotuotantotavoite vajaa 13 000 asuntoa, josta neljännes kohtuuhintaista vuokra-asuntotuotantoa
- ✓ Asuntokaavoitus keskittyy joukkoliikenneväyhyksille erityisesti sopimukseen sisältyvän **ratikkahankkeen** tuntumaan
- ✓ Liikenteen kärkihanke raitiotie, jonka rakentamista valtio tukee 71 M€:lla.
- ✓ Yhteiset linjaukset eräistä seudulla kiistellyistä maankäytön kehittämisperiaatteista

Turun seudun MAL-sopimus

- ✓ Leimallista seutuyhteistyön merkityksen vahvistuminen aiemmin hajanaisen seudun kuntien välillä.
- ✓ Rakennesuunnitelma ja asunto- ja maapoliittinen ohjelma raamittavat.
- ✓ Asuntotuotantotavoite yhteensä n. 10 000 asuntoa painottuen kaupunkiseudun ydinalueelle ja keskuksiin.
- ✓ Raitiotie-/superbussijärjestelmän kehittäminen jatkuu, kehätien toimivuutta parannetaan, Turun ja Helsingin välisen nopean raideyhteyden suunnitteluun panoksia (40 M€).

Oulun seudun MALPE-sopimus

- ✓ Vahvana seudun alueelliseen sijaintiin perustuva palvelujen ja elinkeinoelämän kehittämisen näkökulma MAL > MALPE.
- ✓ Uusi rakennemalli konkretisoi seudun kehittämistavoitteita.
- ✓ Asunto-ongelma merkittävästi pienempi kuin muilla MAL-seuduilla. Sopimuksessa tunnistettu Hiukkavaara uutena seudullisena aluekeskuksena (tavoitteena 20 000 asukasta ja 2 000 työpaikkaa)
- ✓ Liikenneasioissa kärkenä vt 4:n parantaminen välillä Oulu-Kemi (kokonaiskustannusarvio 155 M€)

Näissä on opittu, mutta edelleen opittavaa...

- **Sitoutumisessa** puutteita puolin ja toisin
- Kaupunkiseudun kuntien väliset **kulttuurierot** päätöksenteossa ja asioiden valmistelussa, kuntien keskinäinen **epäluottamus**
- Kuntien väliset **ristiriidat tai näkemyserot** jätetään ratkaisematta – päättämättömyys on myös päätös!
- **Työläs** valmisteluprosessi välillä uuvuttaa
- **Oikeudellinen asema** ja kytkennät muuhun päätöksentekoon joskus epäselviä
- **Ketteryydelle ja tilannejoustolle** ei aina riittävästi tilaa
- **Toteuttamisen edellytysten** pohdinta jää puolitiehen

Näihin edelleen kiinnitettävä huomiota...

- **Sälän välttäminen**: Sopimukseen vain strategisesti merkittävimmät kehittämiskohteet ja tavoitteet, seutujen ominaispiirteiden nykyistä parempi huomioon ottaminen
- **Eväät mukaan**: Sopimusten tulisi perustua seudun kuntien yhteiseen tahtotilaan, joka tulisi olla määriteltynä jo sopimusneuvottelujen alkuvaiheessa
- **Parempaan prosessihallintaan**: Laadintaprosessit eri seuduilla: osapuolten roolit, sektoreiden välinen yhteistyö, vaiheistus jne.
- **Läpinäkyvyyttä lisää**: Enemmän huomiota prosessien läpinäkyvyyteen ja tavoitteiden yhteyttä mm. oikeusvaikutteiseen kaavoitukseen.
- **Osallistujat tilanteen mukaan**: Sopimusten osapuoliksi kaikki toimenpiteiden suunnittelusta ja toteuttamisesta vastuussa olevat tahot
- **Rahoitussiilot**: Valtion haasteena on koordinoida paremmin rahoitusvälineiden ja tukien kytkentää sopimusprosesseihin

MAL-sopimismenettely hallitusohjelmassa

- Sopimuksia jatketaan nykyisillä MAL-seuduilla, mahdollisuus laajentaa menettelyä
- MAL-sopimukset 12-vuotisiksi ja rullaaviksi
- Hiilineutraaleja kaupunkisetoja, lisää asuntotuotantoa (ml. kohtuuhintainen asuntotuotanto) ja kestävä liikkuminen
- Riittävä kaavavaranto, segregatio, asunnottomuus, asuinalueiden monimuotoisuus
- Valtion riittävät panostukset, mm. joukkoliikenneinvestoinnit, kunnallistekniikka, käynnistysavustukset, valtion maat

MAL-sopimisen tarkoitus ja tavoitteita

- Kaupunkiseudun kuntien välisen yhteistyön ja luottamuksen vahvistaminen maankäytön, asumisen ja liikenteen asioissa
- Kaupunkiseudun ja valtion kumppanuuden vahvistaminen sekä keskinäisen yhteistyön syventäminen
- Seudullista elinvoimaa vahvistavan kehittämisen tukeminen tavoitteena ympäristöllisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä kaupunkiseutukehitys
- Osapuolina kaupunkiseudun kunnat/kuntayhtymä sekä valtion puolelta YM, LVM, TEM, VM, ARA, Väylävirasto, Liikenne- ja viestintävirasto ja ELY-keskus

MAL 2020-2031 -neuvotteluprosessi

- Sopimusneuvottelut Helsingin, Tampereen, Turun ja Oulun kaupunkiseutujen käynnissä
- 12-vuotisuus mukaan sopimukseen: Tavoitetila 2030+, kehityspolku, konkreettiset toimenpiteet vv. 2020–2023. Sopimukset tarkistetaan ja päivitetään neljän vuoden välein.
- Seuranta ”kahdella tasolla”: kehityksen peilaaminen tavoitetilaan ja konkreettisten toimenpiteiden edistyminen
- Käynnistettiin selvitystyö MAL-sopimusmenettelyn laajentamisesta Lahden, Jyväskylän ja Kuopion seuduille, selvityshenkilöksi asetettu arkkitehti Matti Vatiilo.

The background features large, overlapping, curved shapes in shades of blue and green. A large light blue shape is on the left, overlapping a green shape on the right. A darker blue shape overlaps the bottom of the light blue shape. The text 'Kiitos!' is positioned on the light blue shape, underlined.

Kiitos!